

KLADY A ZÁPORY STRATEGIE PARTNERSTVÍ MATEŘSKÝCH A ZÁKLADNÍCH ŠKOL

PROVÁZKOVÁ STOLINSKÁ Dominika – JANU Miroslav

Resumé

Prostřednictvím článku bychom chtěli nastínit kontextualitu preprimárního a primárního vzdělávání se zaměřením na výhody a nevýhody realizace výchovně vzdělávací činnosti na těchto školských stupních v rámci jedné instituce. Vnímáme-li primární vzdělávání jako počátek povinného vzdělávání, pak nepopíratelný význam preprimárního vzdělávání můžeme spatřovat jako cílevědomou přípravu na úspěšný vstup dítěte do školského procesu. Záměrem článku je představit vizi návazného kurikula těchto dvou školských stupňů v konfrontaci s reálnou úrovní této problematiky v praxi mateřských a základních škol.

Reflexe reality byla zjišťována prostřednictvím analýzy názorů stratifikovaně vybraného souboru.

Klíčová slova: preprimární vzdělávání, primární vzdělávání, výchovně vzdělávací činnost, povinné vzdělávání, kurikulum, výzkumná sonda.

POSITIVES AND NEGATIVES OF PARTNERSHIP STRATEGY BETWEEN NURSERY AND PRIMARY SCHOOLS

Abstract

Through the article we would like to outline the contextuality of pre-primary and primary education in focus on the advantages and disadvantages and their implementation in educational activities at these school grades within one institution. If we perceive primary education as the beginning of compulsory education, then the undeniable importance of pre-primary education we can see as a purposeful preparation of the child for successful entry into the educational process. The intention of the article is to present a vision of follow up the curriculum of these two levels in confrontation with real levels of this issue in practice at nursery and primary schools. The reflexion of reality was determined by analyzing the opinions stratified selected from the sample of respondents.

Key words: preprimary education, primary education, compulsory education, curriculum, research.

Úvod

Vstup do povinného vzdělávání představuje pro život dítěte velký osobní i společenský mezník. Nejčastěji je realizováno na základní škole, čemuž předchází z přibližně 88,3 % předškolní vzdělávání (*Key Data on Education in Europe*, 2012). Vzhledem ke skutečnosti, že jednotlivé školské stupně na sebe plynule navazují, jeví se jako optimální deklarovat tuto kontextualitu pod garancí jedné instituce. Tento vztah s jistou mírou modifikace kopíruje situaci, kdy primární vzdělávání dítěte pokračuje vzdělávání sekundárním (tedy na úrovni základní školy).

Strategie kontextuality je podpořena také filozofií systému kurikulárních dokumentů, kdy výstupy z předškolního vzdělávání (znalosti, dovednosti, postoje, hodnoty a další kategorie rozvoje dítěte) deklarované Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání (2004) představují zároveň vstupní úroveň pro primární vzdělávání realizované dle podpory Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (2013).

Oproti primárnímu vzdělávání není (doposud) vzdělávání předškolní povinné. Přesto je neodmyslitelnou součástí celoživotního vzdělávání, jež se stalo trendem a výrazným prvkem vzdělávací politiky naší země mj. s podporou dokumentu Strategie 2020 (2013). Výrazným argumentem pro tento typ souvztažnosti je podpora kvality vzdělávání a intervence odkladů

povinné školní docházky, které v období přibližně 10 let neklesly pod hodnotu 20 % (Výroční zprávy České školní inspekce za školní rok 2006/2007, 2007/2008, 2009/2010, 2010/2011, 2011/2012, 2012/2013).

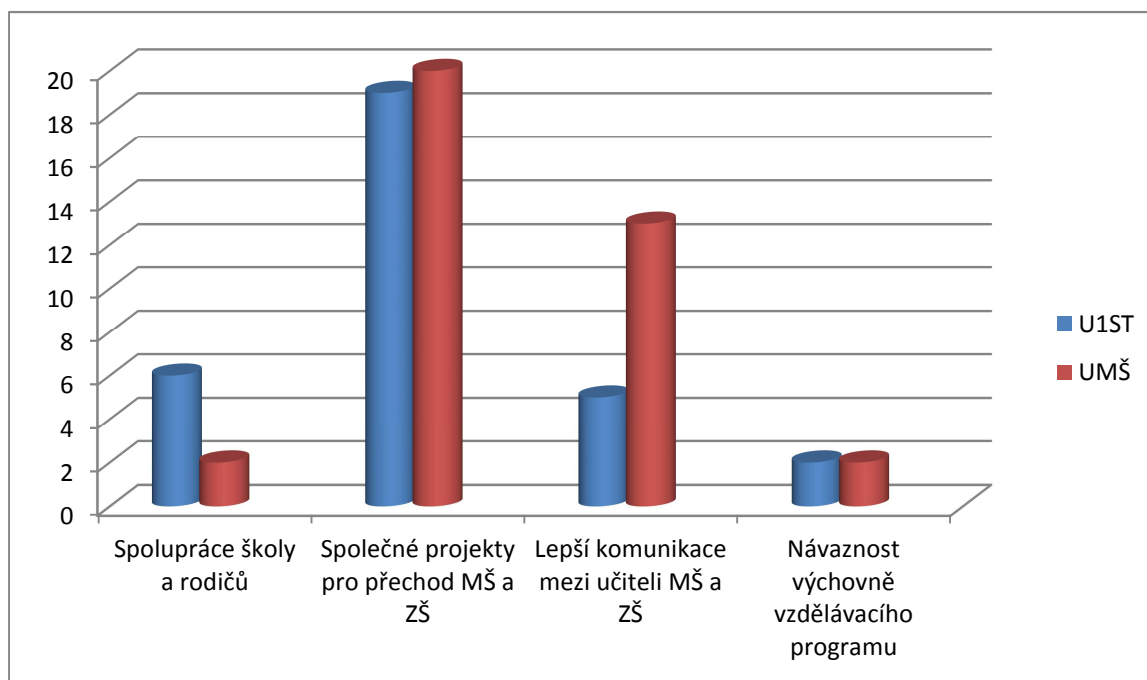
Tyto skutečnosti podnítily náš zájem zjistit, jaká je situace v reálném prostředí mateřských a základních škol, protože na našem území jsou v drtivé většině nejčastějšími institucemi, jež poskytují dané stupně vzdělání. Myšlenka kontextuality může působit nosně, ale pro efektivní a nikoli pouze efektní realizaci jakékoli myšlenky je nezbytné vytvoření vhodných podmínek.

1. Výzkumná sonda

Pro účely výzkumného šetření jsme oslovili 58 respondentů, jež byli určeni stratifikovaným výběrem, přičemž kritériem bylo, že působí jako vyučující na škole typu MŠ a ZŠ v rámci jedné instituce.

Zajímaly nás především otázky výhod a nevýhod společné organizace vzdělávání. Jako nástroj sběru dat byla sestavena anketa, kterou tvořily položky s možností otevřených odpovědí.

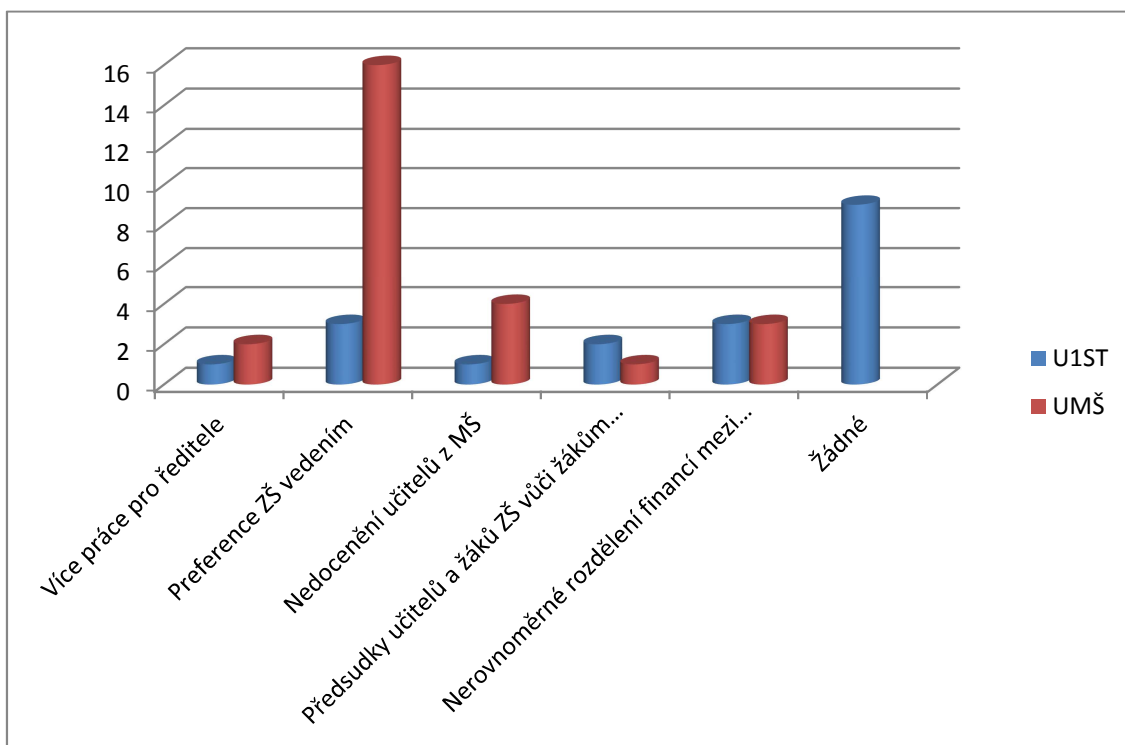
Graf č. 1: Výhody kontextuální působnosti MŠ a ZŠ

Celý soubor učitelů (a to jak mateřských tak základních škol) vyhodnotil především 4 kategorie výhod pro společnou organizaci předškolního a primárního vzdělávání pod záštitou jedné instituce (předloženy jsou reálné četnosti, každý mohl uvést libovolný počet položek). Jako nejvýraznější se objevuje kategorie společných projektů pro podporu přechodu dítěte z mateřské do základní školy, což podporuje vizi vzdělávací politiky o eliminaci či intervenci odkladů povinné školní docházky.

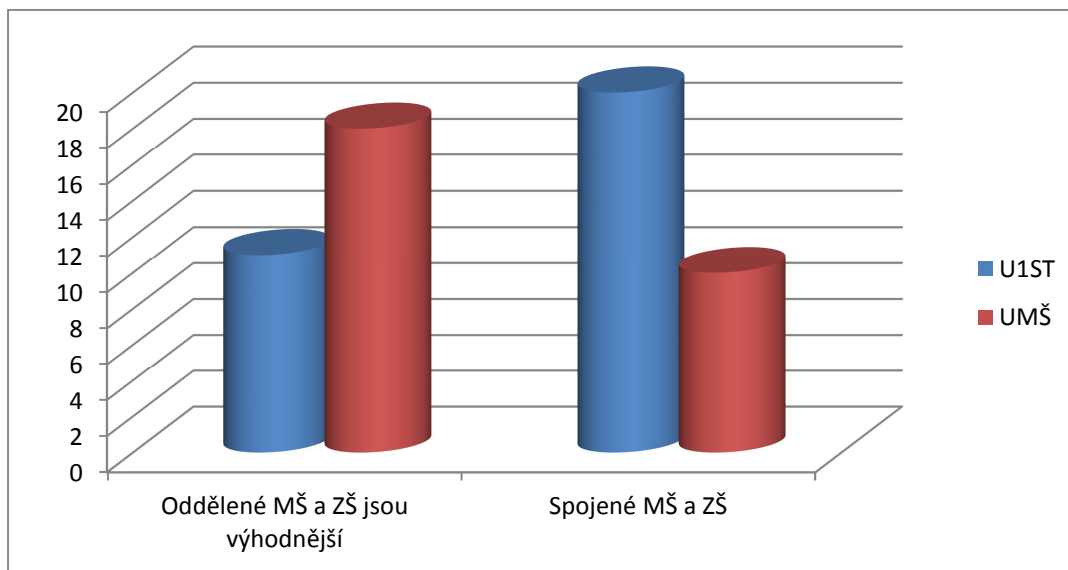
Mezi dalšími klady hodnocenými učiteli základních škol se objevilo např. rozšíření poznatkové základny učitelů o poznání prostředí jiného školského stupně nebo ze strany učitelů mateřských škol se objevily také kategorie více financí na provoz, autonomie pro vlastní organizaci chodu MŠ, šance pro malé MŠ, které by nemohly existovat, ale objevila se také kategorie – žádná výhoda (pozn. Tato kategorie nebyla dopředu nabídnuta, respondenti měli prostor pro volné vyjádření).

Graf č. 2: Nevýhody kontextuální působnosti MŠ a ZŠ

Jak je patrné z grafu č. 2, příliš mnoho nevýhod respondenti neuvedli. Co je však nezbytné zmínit, je signifikantní ukazatel nespokojenosti učitelů mateřských škol s jejich nedoceněním ze strany (vedení) základních škol. Argumentovali především odlišností potřeb a podmínek pro tři školské stupně, což souvisí také s rozdílností stylů výuky a neporozumění mezi pedagogy. Učitelé základních škol uváděli jako problematické hledisko organizace školských akcí (odlišné lokality, ve kterých se nachází MŠ a ZŠ), ztráta osobitosti zařízení, nárůst administrativy, ale také např. tlak vyvíjený na rodiče, kteří takto mívají omezenou vlastní volbu školy.

Graf č. 3: Kontextualita jako výhoda?

Poslední graf odkrývá výhodnost kontextuality MŠ a ZŠ z pohledu učitelů na jednotlivých školských stupních. Jak je patrné, učitelé MŠ by ocenily samostatnost a oddělené působení. Může to být ovlivněno faktem, který již hodnotili výše – nedostatečné docenění předškolního působení na dítě, které však může souviset také se skutečností, že pouze 11 respondentů uvedlo, že jejich ředitelé působí zároveň jako učitelé MŠ. Ostatní uvedli profilaci svého ředitele jako učitele 1. nebo 2. (to dokonce 2/3) stupně ZŠ.

Respondenti primární školy hodnotili spojení MŠ a ZŠ jako velmi podnětné, a to především pro rozvoj dítěte a jeho efektivní přípravu na vstup do povinného vzdělávání. Výhody hodnotili na všech úrovních – především kontinuita vzdělávacích programů, organizace přechodu z MŠ do ZŠ a jasné požadavky na zápis do základní školy. Obě skupiny respondentů se shodly na zajímavém návrhu zavedení samostatné třídy předškoláků, což jde proti majoritnímu proudu heterogenních tříd v MŠ.

Závěr

Záměrem příspěvku bylo nastínit pilotní výsledky výzkumného šetření o vizi kontextuality primárního a preprimárního vzdělávání. S počátky implementace inovovaných legislativních strategií, jež navazují na neúspěšnou Bílou knihu (tzv. Národní program rozvoje vzdělávání, 2002) vyvstávají otázky aktuální reálné úrovně a vůbec ochota učitelů pro další reformní kroky (Strategie 2020, 2013). Myšlenka kontextuální působnosti je ovlivněna zahraničními trendy, kde tato součinnost představuje řadu výhod. Jak vyplývá z výsledků výzkumné sondy, ani tuzemští učitelé nevnímají společnou organizaci jako škodlivou. Dle této skutečnosti je tedy možné předpokládat, že výhody vyplývající z kooperace obou (resp. tří) školských stupňů mohou být podnětné a mohou podpořit především kvalitu vzdělávání již od předškolního věku dětí.

Literatura

1. Berčíková, Alena, Eva Šmelová a Stolinská Dominika. *Učitel – aktér edukačního procesu předškolního vzdělávání*. Olomouc, 2014. ISBN 978-80-244-4033-0.
2. *Bílá kniha*. Praha: MŠMT ČR, 2002. ISBN 80-211-0372-8.
3. ČESKÁ ŠKOLNÍ INSPEKCE, *Výroční zprávy České školní inspekce za školní rok 2006/2007, 2007/2008, 2009/2010, 2010/2011*, [citováno 8.1.2013] Dostupné na internetu: http://clanky.rvp.cz/wp-content/upload/prilohy/9883/odklady_povinne_skolni_dochazky_clanek_ke_stazeni.pdf.

4. *Key Data on Education in Europe*. EURYDICE, Brusel, 2012. ISBN 978-92-9201-242-7.
5. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: VÚP, 2004. ISBN 80-87000-00-5. Dostupné z: http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVP_PV-2004.pdf.
6. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: VÚP, 2013. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/upraveny-ramcove-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani>.
7. *Strategie 2020*. Praha: MŠMT ČR, 2013.

Kontaktní adresa

Mgr. Dominika Provázková Stolinská, Ph.D.

Katedra primární a preprimární pedagogiky, Pedagogická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci
Žižkovo nám. 5, Olomouc, 771 40, dominika.stolinska@gmail.com

RNDr. Miroslav Janu, Ph.D.

Katedra technické a informační výchovy, Pedagogická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci
Žižkovo nám. 5, Olomouc, 771 40, miroslav.janu@upol.cz